

читаннях, присвячених 125-річчю з дня народження академіка В.Істрина (1990, Одеський державний університет ім. І.Мечнікова); ІХ Кримських Пушкінських міжнародних читаннях (1999, Таврійський Національний університет ім. В.Вернадського); Міжнародному симпозіумі "Історіографія в системі історичної науки" (1999, Херсонський державний педагогічний університет).

За матеріалами дослідження підготовлено 3 монографії, 30 наукових статей, телевізійний цикл передач "Ностальгія" (історія української та європейської культури), серію радіопередач "Історія Русів": міфи та реальність", спецкурси "Історія Русів" та європейський світ", "Українська література давнини та сучасності" у контексті європейської культури", що прочитано в Україні та за її межами.

Публікації. Основний зміст дисертації відбито у 33 друкованих працях. У тому числі 3 монографії (33 д.а.).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, у кожному з яких по три підрозділи, висновків і списку використаних джерел, до якого вклучено 337 позицій.

Загальний обсяг роботи становить 417 сторінок (391 сторінка тексту).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі викладено проблематику дослідження, обґрунтовано актуальність обраної теми, її мету, завдання, окреслено теоретичне й практичне значення роботи, методи аналізування розгляданого явища, зазначено етапи апробації результатів дослідження.

Розділ І. "Історія Русів" у контексті доби (кінець XVIII-початок XIX ст.). У ньому досліджується генезис літературної пам'ятки як невід'ємної складової частини української національної традиції, фактор її подальшої тягlostі.

Підрозділ І.1. "Історія Русів" як історико-літературний факт". На широкому архівному матеріалі з'ясовуються передумови і поштовхи написання "Історії Русів", простежується географія поширення списків та їх власників — від публікації уривків у журналах "Украинская жизнь" (1824), "Атеней" (1831) до виходу у світ 1846 року окремим відбитком під назвою "Исторія Русовъ или Малой Россіи. Сочинение Георгія Конискаго, Архієпископа Бѣлорусскаго". В авторстві Г. Кониського вчені засумнівалися одразу після публікації пам'ятки, тому що використані нові терміни і поняття для характеристики національно-визвольної боротьби XVII ст., антиклерикальне спрямування пам'ятки не узгоджувалося з духом праць Г. Кониського. Дослідниками висувалися різні версії щодо авторства "Історії Русів". Вірогідним автором, на думку В. Іконнікова, О. Лазаревського, Д. Дорошенка, М. Василенка, М. Горбана та ін., був Григорій Андрійович Полетика (1725-1784), випускник Київської і Петербурзької академії. Однак,

таких численних фактичних помилок, якими рясніє "Історія Русів", як справедливо зазначав М. Максимович, не міг припуститися глибокий знавець історії України, яким був Г. Полетика.

В. Горленко автором "Історії Русів" вважав Василя Полетику (1765-1845), сина Григорія Полетики (його підтримували М. Максимович, М. Драгоманов, А. Єршов, М. Грушевський, Д. Дорошенко та ін.). Новітні дослідники — М. Слабченко у розвідці "Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX століття"; М. Возняк у фундаментальному дослідженні "Псевдо-Кониський і псевдо-Полетика ("Історія Русів" у літературі і науці)", а також П. Клепацький та І. Яковлів — автором пам'ятки вважають Олександра Андрійовича Безбородька (1746-1799). Спільне авторство — Григорія і Василя Полетик — відстоює С. Онацький.

Досліджуючи добу військових канцеляристів, Омелян Прицак звернув увагу на Кодифікаційну комісію, створену у Глухові 1728 р., під проводом Генерального обозного Якова Лизогуба (1675-1749). Результатом її 15-річної роботи був кодекс уживаних в Україні норм державного, адміністративного та судового права під назвою "Права, за якими судиться Малоросійський народ". Він і став, на думку О. Прицака, "основою для авторів (колектив одного з тасмних товариств малоросійського дворянства — О. М.) "Історії Русів"¹.

Відсутність документальних матеріалів, колосальна відстань часу, мабуть, навки поховали прізвище автора, тому можна лише говорити про образ автора, закований у текст "Історії Русів". На нашу думку, це — гуманна людина, обізнана з державним, міжнародним та звичаєвим правом, із діяльністю конституційної комісії, її боротьбою за права української козацької старшини; це — письменник-єрудит, який, крім таланту, має глибокі й широкі знання з історії, етнографії та народної творчості; це — непохитний український патріот зі своїм дискурсом історії України як єдиної й окремої "і од поляків і од великорусів ("царства Московскаго").

Широку амплітуду версій маємо щодо часу написання "Історії Русів": від 1760-1770 рр. (О. Лазаревський, Д. Дорошенко, М. Слабченко, М. Возняк, С. Єфремов), 1790 рр. (А. Яковлів, Б. Круницький, В. Шевчук) до перших десятиріч XIX ст. (В. Горленко, М. Драгоманов, А. Єршов, І. Боршак та ін.). Дотримуємося останньої версії, одним із аргументів якої вважаємо використані анонімним автором ремінісценцію байки І. Крилова "Вовк та Ягня", опубліковану на початку XIX століття.

Існує неоднозначність думок учених щодо визначення жанру твору, який гармонійно поєднує особливості літопису (часова хронологія історичних подій, значна історико-наукова база) і художнього твору ("художність",

¹ Прицак О. Доба військових канцеляристів // Київська старовина. — 1993. — № 3. — С. 64.